

Heini Larros – Sami Metelinen

TIEDOLLA ROKOTETUT

Rokotekriittisyys jää Suomessa marginaali-ilmiöksi

- Suomalaisista 87 prosenttia on joko jo saanut koronarokotteen tai aikoo varmuudella tai todennäköisesti ottaa sen.
- Neljä viidestä (80 %) suomalaisesta pitää koronarokotteiden hyötyjä aina haittoja suurempina, vaikka rokotteella todettaisiin sivuvaikutuksiakin.
- Kaksi kolmesta (67 %) arvioi, että Suomi toimii oikein hankkiessaan koronarokotteensa osana EU:n yhteistä rokotehankintaa.

Suomalaisten maailmanlaajuisesti verraten vähäinen rokotekriittisyys¹ on tarjonnut hyvän pohjan kansalaisten ripeästi etenevälle koronarokottamiselle. Ensimmäisten käynnistysvaikeuksien jälkeen rokotukset Suomessa ovat edistyneet vauhdikkaasti. Äitienpäivän jälkeisellä viikolla ensimmäisen annoksen koronarokotusta oli saanut jo yli 2 000 000 suomalaista. Rokotuskattavuus yli 70-vuotiailla oli lähes 90 prosenttia.²

Suomalaisista 87 prosenttia on joko jo saanut rokotteen tai aikoo varmuudella tai todennäköisesti ottaa sen (Kuvio 1). Yhdeksän prosenttia kertoi EVAn Arvo- ja asennetutkimuksessa saaneensa jo rokotteen. Kyselyn aineistot kerättiin

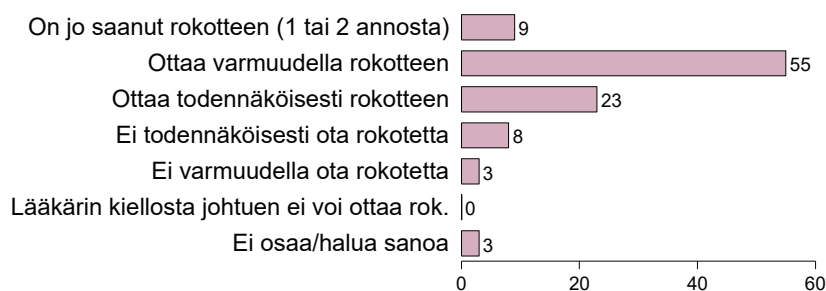
maalis–huhtikuun vaiheessa (ks. s. 5). Varmuudella rokotteen aikoo ottaa 55 prosenttia väestöstä ja todennäköisesti sen ottaa 23 prosenttia.

Varmuudella rokotteen sanoo jättävän ottamatta vain kolme prosenttia ja todennäköisesti siitä aikoo kieltäytyä kahdeksan prosenttia.

Ikäryhmistä myönteisimminkin rokotteen ottamiseen suhtautuvat yli 65-vuotiaat, joista 98 prosenttia on joko jo saanut rokotteen tai vähintään todennäköisesti aikoo ottaa sen (kaikki väestöryhmittäiset erittelyt ks. Kuvioliite). Rokotushalukkuus on erityi-

Luottamus rokotteisiin kasvaa iän myötä.

Kuvio 1. Miten suhtautuu koronarokotteen ottamiseen omalla kohdallaan? (%)

sen voimakasta myös akateemisesti koulutettujen (94 % on ottanut tai ottaa vähintään todennäköisesti rokotteen) ja ylempien toimihenkilöiden (93 %) keskuudessa. Puolueiden äänestäjäryhmistä erottuvat perussuomalaisten kannattajat, joista vain 67 prosenttia on ottanut tai aikoo varmasti tai todennäköisesti ottaa rokotteen.

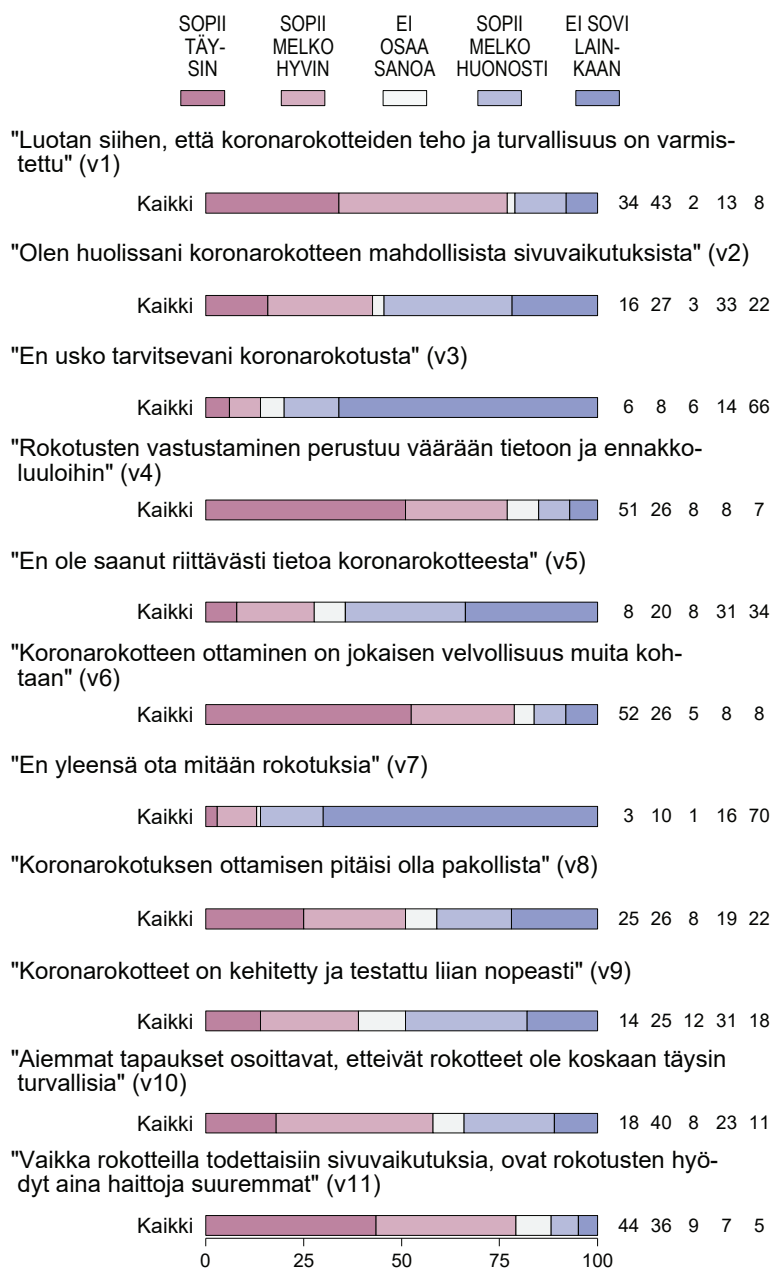
Eurooppalaisittain vertaillen suomalaisten halukkuus ottaa rokotus on muiden Pohjoismaiden tasoa. YouGovin kyselyiden mukaan rokotusaikeet ovat olleet Länsi-Euroopan maista vahvimpia Isossa-Britanniassa ja heikoimpia Ranskassa. Valmius rokotuksen ottamiseen on kasvanut

kaikkialla Euroopassa viime vuoteen nähden sita mukaa, kun tietoa rokotusten turvallisuudesta on ollut paremmin saatavilla.³

Rokottaminen on tuttua

Suomalaisten laaja valmius rokotteen ottamiseen näyttäisi selittyvän sillä, että suomalaiset luottavat rokotteen hyötyyn ja turvallisuuteen. Neljä viidestä (80 %) suomalaisesta pitää rokotteen hyötyä aina haittoja suurempina, vaikka rokotteella todettaisiin sivuvaikutuksia (Kuvio 2). Vain 12 prosenttia on toista mieltä.

Kuvio 2. Missä määrin seuraavat väittämät sopivat kuvaamaan omaa suhtautumista koronarokotteeseen ja rokotteisiin yleensä (%)

Reilu kolme neljästä (77 %) vuorostaan luottaa siihen, että koronarokotteiden teho ja turvallisuus on varmistettu, ja toista mieltä on viidenes (21 %).

Luottamus rokotteisiin kasvaa iän myötä.⁴ Eläkeikäisten myönteisempää asennoitumista rokotteisiin voi osaltaan selittää koronaviruksen aiheuttama iän mukana kasvava riski. Toisaalta selitystä voi hakea myös menneisyydestä: yli 65-vuotiaat ovat eläneet aikana, jolloin vaaralliset tarttuvataudit onnistuttiin taltuttamaan rokotteilla. Esimerkiksi poliorokote on tullut kansalliseen rokoteohjelmaan vuonna 1957.⁵

Yleisesti ottaen suomalaisten luottamusta koronarokotteisiin selittää se, että Suomessa jo lasten rokotuskattavuus on laaja. Vain noin prosentti alle kolmevuotiaista lapsista jää Suomessa rokottamatta.⁶

Suomalaisten rokotushistorian valossa ei ole yllättävää, että yli kolme neljästä (78 %) suomalaisista pitää koronarokotteen ottamista velvollisuutena muita kohtaan. Puolet (51 %) suomalaisista suorastaan tekisi koronarokotteen ottamisesta pakollista.

Myönteisistä rokotuskokemuksista huolimatta suomalaiset näkevät rokotteissa myös riskejä. Yli puolet (58 %) katsoo, että rokotteet eivät ole koskaan täysin turvallisia. Kolmannes (34 %) kuitenkin torjuu väitteen. Sivuvaikutuksista on huolissaan 43 prosenttia kansalaisista, mutta enemmistöä (55 %) ne eivät murehdituta.

Epäilyksiä rokotteiden etenemisestä

Huolimatta rokotteiden verraten ripeästä etenemisestä keväällä 2021, moni arvioi vielä maaliskuuhun vaihteessa rokottamisen edenneen turhan heikosti. Suomalaisista 40 prosenttia arvioi rokotusten edenneen kunnassaan hyvin, 44 prosenttia huonosti (ks. Kuvioliite).

Mielipiteisiin rokottamisen etenemisestä näyttäisi vaikuttavan se, onko itse saanut rokotteiden vai ei. Tästä kielii se, että laajasti rokotetuista yli 65-vuotiaista enemmistö (54 %) arvioi rokotusten edenneen omassa kunnassa hyvin.

Suhtautuminen rokottamisesta tiedottamiseen myötäilee käsityksiä rokottamisen etenemisestä kotikunnassa. Vajaa puolet (45 %) katsoo, että rokottamisesta on tiedotettu hyvin, 39 prosentin mielestä huonosti (ks. Kuvioliite).

Jonkin verran epäilyksiä herättää myös koronarokotteiden nopea kehittäminen. Siinä, missä yleensä rokotteiden kehitys- ja testausprosessi kestää vuosikautia, Pfizer-BionTechin, Modernan ja AstraZenecan rokotteet tuotiin jakeluun vuodessa. Siihen nähden ei ole yllättävää, että 39 prosenttia suomalaisista arvioi koronarokotteet liian nopeasti kehitetyiksi. Toista mieltä on puolet (49 %).

Eikö rokote kelpaa?

Lopulta koronarokottamisen vastustus jää vähäiseksi. Vain 14 prosenttia sanoo, että ei usko tarvitsevansa koronarokotetta. Toisella kannalla on suuri enemmistö (80 %). Vastaukset ovat samansuuntaisia kysyttäessä yleistä suhtautumista rokotteiden ottamiseen. Reilu joka kymmenes (13 %) sanoo, ettei yleensä ota mitään rokotuksia, mutta useimmat (86 %) torjuvat väittämän.

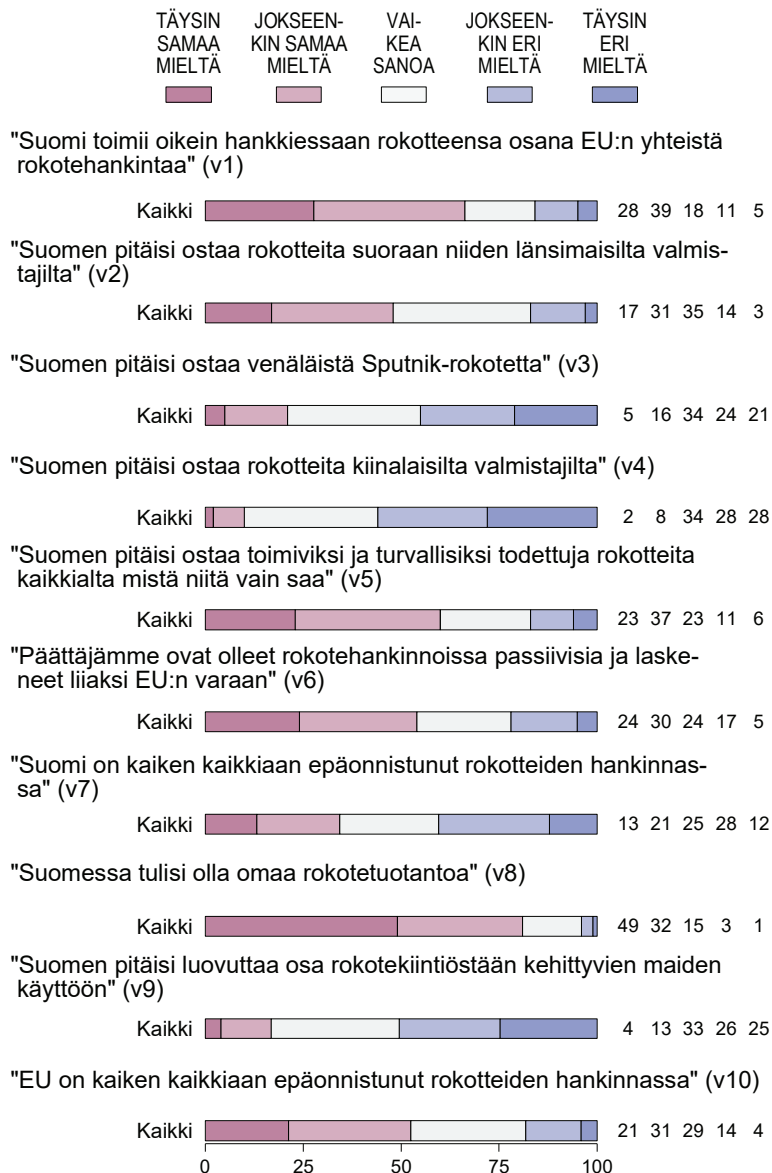
Kieltäytyminen rokotteista ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita rokotekriittisyyttä. Rokottamattomuuteen voivat vaikuttaa käytännön syyt: pitkät matkat rokotuspaikalle tai huonosti sopivat rokotus- ja aukioloajat. Rokotteen ottamatta jättämistä voi selittää myös esimerkiksi niin sanottu status quo -harha eli ajatus siitä, ettei koronarokotus ole tarpeen, koska ilmeisesti on selvitty tähän saakka.⁷ Myös vähäisiksi arvioidut riskit vaikuttanevat rokotushaluihin.

Siitä huolimatta poliittisella asennoitumisella näyttäisi olevan jonkin verran vaikutusta rokotushalukkuuteen. Vastaajien näkemyksissä on kysymysten (ks. Kuvio 2 edellä) kohdalla eroja myös puoluekannan mukaan. Perussuomalaisten ja kristillisdemokraattien äänestäjät näkevät rokottamisesta selvästi muita enemmän riskejä.

Perussuomalaisten (32 %) ja kristillisdemokraattien äänestäjistä (33 %) kolmannes esimerkiksi ei usko tarvitsevansa koronarokotetta. Sosiaalidemokraattien kannattajista vain kolme prosenttia torjuu rokotteiden tarpeellisuuden.

Perussuomalaisten ja kristillisdemokraattien äänestäjien muita skeptisempi suhtautuminen rokottamiseen saattaa olla yhteydessä yleiseen luottamukseen yhteiskunnan instituutioita kohtaan. Arvo- ja asennetutkimuksissa on aiemmin havaittu, että erityisesti perussuomalaisten luottamus instituutioihin on muiden puolueiden äänestäjiä heikompaa.⁸

Kuvio 3. Suhtautuminen koronarokotteiden hankintaa koskeviin väittämiin (%)

Oma rokote, kyllä kiitos

Kokonaisuudessaan suomalaiset vaikuttaisivat kohtuullisen tyytyväisiltä koronarokottamiseen ja rokotteiden hankintaan. Kaksi kolmesta (67 %) arvioi, että Suomi toimi oikein hankkiessaan rokotteensa osana EU:n yhteistä rokotehankintaa (Kuvio 3). Vain 16 prosenttia kritisoi ratkaisua.

Mitenkään varauksetonta tyytyväisyys EU:n kautta tehtyihin rokotehankintoihin ei kuitenkaan ole. Yli puolet (54 %) sanoo, että päätäjämme ovat olleet rokotehankinnoissa passiivisia ja laskeneet liiaksi EU:n varaan. Näkemyksen torjuu vain viidennes (22 %).

Alkuvuoden 2021 kritiikki rokotehankintoja kohtaan näkyy siis edelleen asenteissa. Koronarokottamisen aloittamisen kanssa olikin on-

gelmiä, sillä EU:n yhteinen rokotehankinta takuuli ennen vauhtiin pääsemistään.⁹

Kritiikissä näkyy kysymyksen politisoituminen.¹⁰ Opposition kannattajat suhtautuvat päätäjien ratkaisuun kriittisimmin: perussuomalaisten (89 %), Liike Nytin (83 %), kristillisdemokraattien (79 %) sekä kokoomuksen äänestäjät (67 %) arvostelevat päättäjiä passiivisuudesta rokotehankinnoissa.

Myöskään EU:n toimiin ei olla aivan tyytyväisiä. Puolet (52 %) suomalaisista yhtyy väitteeseen, että EU on kaiken kaikkiaan epäonnistunut rokotteiden hankinnassa. Viidennes (18 %) on toista mieltä. Miehet ovat kriittisempiä (60 %) kuin naiset (46 %). Perussuomalaisista EU:n toimintaa kritisoi peräti 83 prosenttia.

Huomattavasti harvempi kritisoi Suomea rokotehankinnoista. Kolmannes (34 %) yhtyy väittämään, jonka mukaan Suomi on kaiken kaikkiaan epäonnistunut rokotteiden hankinnassa. 40 prosenttia ei arvioi Suomen epäonnistuneen.

Mitä suomalaiset tekisivät toisin kuin päättäjät ovat tehneet? Ainakin he toivoisivat Suomal-

Venäläinen rokote ei innosta.

ta omaa rokotetuotantoa. Ajatus ta kannattaa 81 prosenttia kansalaisista. 60 prosenttia katsoo, että Suomen pitäisi ostaa toimiviksi ja turvallisiksi todettuja rokotteita kaikkialta, mistä niitä vain saa. Joka toinen (48 %) katsoo, että Suomen pitäisi ostaa rokotteita suoraan niiden länsimaisilta valmistajilta.

Venäläinen rokote ei suuria riemunkiljahduksia saa aikaan, sillä vain joka viides (21 %) olisi valmis hankkimaan venäläistä Sputnik-rokotetta. Vielä suurempia epäilyksiä herättää kiinalainen rokotetuotanto, sillä kiinalaisten valmistajien rokotteita olisi valmis hankkimaan vain joka kymmenes (10 %).

Alle viidennes (17 %) on sitä mieltä, että Suomen pitäisi luovuttaa osa rokotekeintiöstään kehittyvien maiden käyttöön. Enemmistö (51 %) torjui ehdotelman.

Suomalaisten enemmistön vastauksista onkin havaittavissa, että rokottamisessa ensisijaista on oman maan kansalaisista huolehtiminen.

Näin kysely tehtiin

Tulokset perustuvat 2 059 henkilön antamiin vastauksiin. Tulosten virhemarginaali on koko väestön tasolla 2–3 prosenttiyksikköä kumpaankin suuntaan. Tiedot kerättiin 24.3.–7.4.2021. Vastaajat edustavat koko maan 18–79-vuotiaista väestöä. Aineisto on kerätty Taloustutkimuksen internet-paneelilla ja painotettu edustamaan väestöä, sukupuolen, asuinalueen, koulutuksen, ammatin tai aseman, toimialan ja puoluekannatuksen mukaan. Aineiston tilastollisen jatkoanalyysin on tehnyt Yhdyskuntatutkimus Oy. Tulokset ja niiden tarkemmat väestöryhmittäiset erittelyt löytyvät EVAn kotisivuilta. EVAn Arvo- ja asennetutkimuksia on tehty vuodesta 1984.

Kirjoittajat

Heini Larros on EVAn viestintäpäällikkö.

Sami Metelinen on EVAn toimituspäällikkö.

Viitteet

- 1 Wellcome (2018).
- 2 THL (2021a).
- 3 Eri tutkimuslaitosten kysymysasettelut rokottamisaikoiden selvittämiseksi ovat erilaisia, joten lukemat eivät ole keskenään vertailukelpoisia. Kansainvälistä vertailua rokottamisaikasta ovat tehneet mm. YouGov (2021) ja Gallup (2021).
- 4 Myös 18–25-vuotiailla luottamus rokotteiden tehoon ja turvallisuuteen on suurta: 84 prosenttia 18–25-vuotiaista sanoo luottavansa siihen, että koronarokotteiden teho ja turvallisuus on varmistettu.
- 5 THL (2021b).
- 6 THL (2021c).
- 7 Lääkärilehti (2018).
- 8 Ks. esim. Haavisto (2020).
- 9 Yle (2021).
- 10 Ks. myös Metelinen (2021).

Lähteet

Gallup (2021). Over 1 Billion Worldwide Unwilling to Take COVID-19 Vaccine, <https://news.gallup.com/poll/348719/billion-unwilling-covid-vaccine.aspx> (haettu 11.5.2021).

Haavisto, I. (2020). Poliitiikan poikkeustila – Koronakriisi yhdisti suomalaiset, EVA Analyysi No 81.

Lääkärilehti (2018). Käsitukset rokotuksista ja rokotuskattavuuteen vaikuttavat tekijät, <https://www.laakarilehti.fi/tieteessa/katsausartikkeli/kasitukset-rokotuksista-ja-rokotuskattavuuteen-vaikuttavat-tekijat/> (haettu 11.5.2021).

Metelinen, S. (2021). Politisoitunut pandemia – Suomalaiset antavat yhä siunauksensa koronatoimille, mutta kritiikki kasvaa, EVA Analyysi No 93.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) (2021a). COVID-19-rokotusten edistyminen, https://www.thl.fi/episeuranta/rokotukset/koronarokotusten_edistyminen.html (haettu 10.5.2021).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) (2021b). Poliorokote, <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/rokotteet-a-o/poliorokote> (haettu 11.5.2021).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) (2021c). Lasten rokotuskattavuus, <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/tietoa-rokotuksista/kansallinen-rokotusohjelma/rokotuskattavuus/lasten-rokotuskattavuus> (haettu 11.5.2021).

Wellcome (2018). Wellcome Global Trust Monitor – How does the world feel about science and health? Gallup.

Yle (2021). Hermostuneisuus koronarokottamisen hitaudesta tarttui hallitukseen – Suomi on tilannut jo 20 miljoonaa rokoteannosta, jäsenmaat hoputtavat EU:ta, <https://yle.fi/uutiset/3-11737410> (haettu 11.5.2021).

YouGov (2021). COVID-19: Willingness to be vaccinated, <https://yougov.co.uk/topics/international/articles-reports/2021/01/12/covid-19-willingness-be-vaccinated> (haettu 11.5.2021).

Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA on elinkeinoelämän ajatuspaja, jonka tavoitteena on edistää suomalaisen yhteiskunnan pitkän aikavälin menestystä. EVA tuottaa tietoa ja uusia näkökulmia julkiseen keskusteluun.

EVA Arviot esittelevät ajankohtaisia ideoita ja keskustelunaiheita. Arvioiden kirjoittajat vastaavat esitetyistä mielipiteistä, jotka eivät välttämättä edusta EVAn kantaa.

Arviot löytyvät EVAn kotisivuilta www.eva.fi.

ISSN 2342-074X (PDF)